

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MICHALA BOBKÁ
přednesené dne 21. června 2018¹

Věc C-337/17

Feniks Sp. z o.o.
proti
Azteca Products & Services SL

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Sądem Okręgowym w Szczecinie (Krajský soud ve Štětíně, Polsko)]

„Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce – Prostor svobody, bezpečnosti a práva – Soudní příslušnost v občanských a obchodních věcech – Zvláštní příslušnost – Smluvní věci – *Actio pauliana*“

I. Úvod

1. V raném období římské historie byl každý cizinec nepřitelem státu. Nemohl požívat žádných práv ani ochrany *ius civile*, vyhrazených pouze pro římské občany². Později, obzvláště v období císařství, byl povolen určitý stupeň právní plurality, zejména ve stále se rozšiřujících provinciích Říše. Navíc byla použitelnost *ius civile* na neobčany postupně umožněna prostřednictvím různých právních konstrukcí, jako byla „fikce občanství“³, kterou Gaius vymezil takto: „[...] existuje fikce římského občanství pro cizince, který je žalobcem nebo žalovaným v žalobě stanovené našimi zákony, je-li spravedlivé, aby se taková žaloba vztahovala i na cizince [...]“⁴.

2. V každém případě by taková žaloba byla projednávána institucemi římské říše chápané v širším smyslu nebo v jejich rámci. V říši politicky neexistovaly žádné svrchované státy, mezi nimiž by mohla vzniknout kolize právních řádů v moderním smyslu (mezi suverénními rovnocennými právními řády). Když tedy kolem roku 150 až 125 př. n. l. prétor jménem Paulus zřejmě poprvé povolil žalobu, která věřiteli umožňovala odporovat úkonům dlužníka, které učinil s podvodným úmyslem poškodit věřitele, tj. žalobu, která se později stala známou jako *actio pauliana* (pauliánská odpůrcí žaloba)⁵, otázka soudní příslušnosti ve věci takové žaloby prostě nevznikla.

1 – Původní jazyk: angličtina.

2 – Například viz Rattigan, W. H., *De Iure Personarum or A Treatise on the Roman Law of Persons*, Wildy & Sons, Londýn, 1873, s. 126 až 130, nebo Rein, W., *Das Römische Privatrecht und der Civilprozess bis in das erste Jahrhundert der Kaiserherrschaft*, K.F. Koehler, Lipsko, 1836, s. 47, 48 a 106.

3 – Například viz Sullivan, W. P., 'Consent in Roman Choice of Law', *Critical Analysis of Law*, svazek 3, č. 1, 2016, s. 165 a 166, nebo Aldo, C., 'Legal Pluralism in Practice', du Plessis, P. J., Aldo, C. and Tuori, K. (eds.), *The Oxford Handbook of Roman Law and Society*, Oxford University Press, Oxford, 2016, s. 286 a 287.

4 – Gaius, *Institutiones*, Kniha 4:37: „Item civitas romana peregrino fingitur, si eo nomine agat aut cum eo agatur quo nomine nostris legibus actio constituta est, si modo iustum sit eam actionem etiam ad peregrinum extendi [...]“. The Institutes of Gaius, překlad s úvodem od Gordona, W. M. a Robinsona, O. F., Duckworth, Londýn, 1988, s. 431.

5 – Jak velice jasně popsal generální advokát D. Ruiz-Jarabo Colomer ve stanovisku ve věci Deko Marty Belgium (C-339/07, EU:C:2008:575, body 24 až 26).

3. *Anno Domini* 2018 je situace jiná. Polské společnosti Feniks Sp. z o.o. se sídlem ve Štětíně (Polsko) (dále jen „společnost Feniks“) a COLISEUM 2101 Sp. z o.o. rovněž se sídlem ve Štětíně (dále jen „společnost COLISEUM“), vstoupily do smluvního vztahu týkajícího se developerského projektu v Polsku. Společnost COLISEUM uzavřela další smlouvy se subdodavateli, ale nebyla schopna jim zaplatit. Těmto subdodatelům zaplatila místo toho společnost Feniks. V důsledku toho se společnost COLISEUM stala dlužníkem společnosti Feniks.

4. Společnost COLISEUM následně prodala pozemek nacházející se v Polsku společnosti Azteca Products & Services SL se sídlem v Alcora (Španělsko) (dále jen „společnost Azteca“). Prodejní cena byla započítána proti stávajícímu dluhu, který měla společnost COLISEUM vůči společnosti Azteca.

5. Společnost Feniks podala proti společnosti Azteca žalobu podle ustanovení polského občanského zákoníku upravujících nástroj známý jako *actio pauliana*, kterou se domáhala určení, že prodej nemovitého majetku je ve vztahu ke společnosti Feniks neúčinný. Tato žaloba byla podána k předkládajícímu soudu, a sice Sądu Okręgowemu w Szczecinie (Krajský soud ve Štětíně). Tento soud má pochybnosti o tom, zda jsou polské soudy mezinárodně příslušné. Je toho názoru, že příslušnost může být dána pouze tehdy, pokud dotčený nárok může být klasifikován jako nárok „ve smluvních věcech“ podle nařízení č. 1215/2012⁶. V opačném případě bude mezinárodní příslušnost určena podle obecného pravidla o příslušnosti v členském státě bydliště žalovaného, v tomto případě ve Španělsku, kde je společnost Azteca usazena.

II. Právní rámec

A. Unijní právo

6. Vzhledem k tomu, že řízení bylo zahájeno dne 11. července 2016, je *ratione temporis* použitelné nařízení č. 1215/2012⁷.

7. V bodech 15 a 16 odůvodnění nařízení č. 1215/2012 se uvádí:

„(15) Pravidla pro určení příslušnosti by měla být vysoce předvídatelná a měla by vycházet ze zásady, podle které je příslušnost obecně založena na místě bydliště žalovaného. Příslušnost by měla být na tomto základě vždy určitelná, kromě několika přesně vymezených případů, kdy předmět sporu nebo smluvní volnost stran opravňuje k použití odlišného spojujícího prvku. [...]

(16) Kromě místa bydliště žalovaného by měla existovat i jiná kritéria pro určení příslušnosti, založená na úzké vazbě mezi soudem a podanou žalobou nebo usnadňující řádný výkon spravedlnosti. [...]

8. Podle čl. 1 odst. 2 písm. b) nařízení č. 1215/2012 se toto nařízení nevztahuje na „insolvenční řízení a podobná řízení“.

9. Článek 4 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 uvádí, že „[n]estanoví-li toto nařízení jinak, mohou být osoby, které mají bydliště v některém členském státě, bez ohledu na svou státní příslušnost žalovány u soudů tohoto členského státu“.

10. Podle čl. 5 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 platí, že „[o]soby, které mají bydliště v některém členském státě, mohou být u soudů jiného členského státu žalovány pouze na základě pravidel stanovených v oddílech 2 až 7 této kapitoly“.

6 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2012, L 351, s. 1).

7 – Článek 66 odst. 1 nařízení č. 1215/2012.

11. Článek 7 bod 1, který je součástí oddílu 2 kapitoly 2 téhož nařízení, stanoví, že „[o]soba, která má bydliště v některém členském státě, může být v jiném členském státě žalována:

- a) pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy [ve smluvních věcech], u soudu místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn;
- b) pro účely tohoto ustanovení, a pokud nebylo dohodnuto jinak, je místem plnění zmíněného závazku:
 - v případě prodeje zboží místo na území členského státu, kam zboží podle smlouvy bylo nebo mělo být dodáno,
 - v případě poskytování služeb místo na území členského státu, kde služby podle smlouvy byly nebo měly být poskytnuty;
- c) nepoužije-li se písmeno b), použije se písmeno a).“

B. Vnitrostátní právo

12. Článek 527 a následující ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 – Kodeks cywilny (zákon ze dne 23. dubna 1964, občanský zákoník – Dz. U. z roku 2017, položka 459) (dále jen „občanský zákoník“) upravuje v polském právu nástroj označovaný jako *actio pauliana*. Článek 527 zní následovně:

„§ 1. Nabude-li v důsledku právního jednání dlužníka zkracujícího věřitele majetkový prospěch třetí osoba, může se každý z věřitelů domáhat určení, že toto právní jednání je vůči němu neúčinné, jestliže dlužník jednal s úmyslem zkrátit věřitele a třetí osoba o tom věděla nebo při vynaložení náležité péče vědět mohla.

§ 2. Právní jednání dlužníka je jedním zkracujícím věřitele tehdy, pokud se dlužník v jeho důsledku dostane do insolvence, nebo pokud je v jeho důsledku insolvence dlužníka větší než před tímto právním jednáním.

§ 3. Nabude-li v důsledku právního jednání dlužníka zkracujícího věřitele majetkový prospěch osoba dlužníkovi blízká, má se za to, že věděla, že dlužník jednal s úmyslem zkrátit věřitele.

§ 4. Nabude-li v důsledku právního jednání dlužníka zkracujícího věřitele majetkový prospěch podnikatel, který s dlužníkem udržuje trvalé hospodářské vztahy, má se za to, že mu bylo známo, že dlužník jednal s úmyslem zkrátit věřitele.“

13. Článek 530 občanského zákoníku stanoví, že „[u]stanovení předchozích článků se použijí obdobně, pokud dlužník jednal s úmyslem zkrátit své budoucí věřitele. Nabude-li však třetí osoba majetkový prospěch úplatně, může se věřitel domáhat určení, že toto právní jednání je neúčinné, jen tehdy, pokud třetí osoba o úmyslu dlužníka věděla“.

14. Článek 531 občanského zákoníku zní:

„§ 1. K určení, že právní jednání dlužníka zkracující věřitele je neúčinné, dochází na základě žaloby nebo námítky proti třetí osobě, která v důsledku tohoto právního jednání nabyla majetkový prospěch.

§ 2. V případě, že třetí osoba provedla ve vztahu k nabytému prospěchu dispoziční úkon, může věřitel svůj nárok uplatnit přímo proti osobě, která byla adresátem tohoto dispozičního úkonu, věděla-li tato osoba o okolnostech, pro něž by se věřitel mohl dovolat neúčinnosti dlužníkového právního jednání, nebo byl-li dispoziční úkon bezúplatný.“

15. Článek 533 občanského zákoníku stanoví, že „[t]řetí osoba, která v důsledku právního jednání dlužníka zkracujícího věřitele nabyla majetkový prospěch, se může své povinnosti uspokojit nárok věřitele, který se domáhá určení neúčinnosti právního jednání, zprostit uspokojením věřitelovy pohledávky anebo tím, že tohoto věřitele uvědomí o jmění dlužníka, které postačí k uspokojení jeho pohledávky“.

III. Skutkový stav, původní řízení a předběžné otázky

16. Společnost COLISEUM uzavřela jako generální dodavatel se společností Feniks (dále také „žalobkyně“) jako investorem smlouvu. Tato smlouva se týkala provedení prací v Gdaňsku (Polsko). Společnost COLISEUM uzavřela řadu smluv se subdodavateli, ale následně nebyla schopna vůči žádnému z nich dostát svým závazkům.

17. Podle pravidel o společné a nerozdílné odpovědnosti zakotvených v polském právu zaplatila společnost Feniks na základě podmíněných dohod a smluv o přistoupení k dluhu částku ve výši 757 828,10 polských zlotých (PLN), kterou dlužila společnost COLISEUM svým subdodatelům. V důsledku toho se společnost Feniks stala věřitelem společnosti COLISEUM stran celkové částky 1 396 495,48 PLN.

18. Na základě smlouvy uzavřené dne 30. ledna 2012 ve Štětíně prodala společnost COLISEUM společnosti Azteca (dále také „žalovaná“) nemovitost nacházející se ve Štětíně.

19. Žalovaná se tak stala dlužníkem společnosti COLISEUM ve výši 6 079 275 PLN. Společnost COLISEUM byla zároveň dlužníkem žalované na základě smluv o půjčce ve výši 4 987 861,30 PLN. V jiné smlouvě uzavřené ve Štětíně dne 31. ledna 2012 se žalovaná a společnost COLISEUM dohodly na započtení svých pohledávek. V důsledku toho byla žalovaná povinna uhradit společnosti COLISEUM částku ve výši 1 091 413,70 PLN.

20. Žalobkyně měla za to, že společnost COLISEUM je v insolventi, že smlouva o prodeji zvýšila tuto insolventi, a že když společnost COLISEUM uzavírala tuto smlouvu, jednala s úmyslem zkrátit své současné i budoucí věřitele.

21. Dne 11. července 2016 tedy žalobkyně podala proti žalované žalobu k Sądu Okręgowemu w Szczecinie (Krajský soud ve Štětíně), kterou se domáhala určení, že smlouva o prodeji je vůči žalobkyni neúčinná.

22. K určení mezinárodní příslušnosti tohoto soudu se žalobkyně dovolávala článku 7 bodu 1 písm. a) nařízení č. 1215/2012. Uvedla, že pojem „sprawy dotyczące umowy“ („[smluvní věci]“) je třeba vykládat tak, že se týká situace, kdy je smlouva důvodem k podání žaloby s cílem rozhodnout o pohledávce, která s ní přímo souvisí. Jedná se o případ *actio pauliana* podané proti žalované.

23. Žalovaná uvedla, že polské soudy nejsou příslušné a tvrdila, že žaloba by měla být odmítnuta. Podle jejího názoru není prohlášení určitého aktu za neúčinný „[smluvní věci]“ ve smyslu článku 7 bodu 1 nařízení č. 1215/2012. Nedomnívala se ani, že by se na spornou pohledávku vztahoval jakýkoli jiný případ zvláštní nebo výlučné příslušnosti stanovený nařízením č. 1215/2012. Měla za to, že jelikož je žalovaná usazena ve Španělsku, žaloba by měla být podána v tomto členském státě na základě obecného pravidla v článku 4 nařízení č. 1215/2012.

24. Za těchto okolností se Sąd Okręgowy w Szczecinie (Krajský soud ve Štětíně) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„a) Je řízení o žalobě proti kupujícímu se sídlem v jednom členském státě, jejímž prostřednictvím se žalobce z důvodu zkrácení věřitelů prodávajícího domáhá určení neúčinnosti smlouvy o prodeji nemovitosti nacházející se na území jiného členského státu, uzavřené a v celém rozsahu splněné na území tohoto jiného členského státu, ‚[smluvní věc]‘ ve smyslu článku 7 bodu 1 písm. a) nařízení [č. 1215/2012]?

b) Je třeba na první otázku v souladu se zásadou *acte éclairé* odpovědět odkazem na rozsudek Soudního dvora ze dne 17. června 1992, Handte (C-26/91, EU:C:1992:268), přestože se tento rozsudek týkal odpovědnosti výrobce za vady zboží, který nemohl předem vědět, komu bude zboží dále prodáno, potažmo kdo bude moci uplatňovat vůči němu nároky, zatímco projednávaná žaloba proti kupujícímu ‚o určení neúčinnosti smlouvy o prodeji nemovitostí‘ z důvodu zkrácení věřitelů prodávajícího může být důvodná jen tehdy, když kupující ví, že právním jednáním (kupní smlouvou) došlo ke zkrácení věřitelů, takže musí počítat s tím, že vlastní věřitel prodávajícího může takovou žalobu podat?“

25. Písemná vyjádření předložily žalobkyně, žalovaná, polská vláda, vláda Švýcarské konfederace a Komise. Žalobkyně, žalovaná, polská vláda a Komise přednesly ústní vyjádření na jednání konaném dne 11. dubna 2018.

IV. Posouzení

26. Předkládající soud si přeje znát, zda může být podání žaloby *actio pauliana*, jak je stanovena v polském občanském zákoníku, považováno za „[smluvní věc]“ ve smyslu článku 7 bodu 1 nařízení č. 1215/2012. Táže se rovněž, zda se rozhodnutí Soudního dvora ve věci Handte⁸ vztahuje na tuto situaci.

27. Oběma zmíněnými otázkami se budu zabývat společně. Zaprvé načrtnu počátky a různé formy *actio pauliana*, které existují (A). Zadruhé posoudím unijní pravidla o soudní příslušnosti, která se týkají *actio pauliana*, a vysvětlím, proč *actio pauliana* nemůže být ve specifickém kontextu projednávaného případu klasifikována jako „[smluvní věc]“ (B). Konečně se budu zabývat stejnou otázkou na obecné úrovni: po několika rozhodnutích Soudního dvora, které uvádějí, co *actio pauliana* není, možná nastal čas, aby se vyřešila otázka, co taková *actio pauliana*, jako je ta, o níž se jedná v původním řízení, ve skutečnosti je, a jak by se měla pro účely soudní příslušnosti posuzovat (C).

A. Počátky a mnoho tváří *actio pauliana*

28. Kořeny *actio pauliana* se nacházejí v římském právu (1). Ačkoli některé společné rysy přičitatelné tomuto původu přetrvávají, existuje dnes v členských státech řada různých vnitrostátních forem *actio pauliana* (2).

⁸ – Rozsudek ze dne 17. června 1992, Handte (C-26/91, EU:C:1992:268).

1. Římské právo

29. Jak uvedl generální advokát D. Ruiz-Jarabo Colomer, dokonce i v římských dobách se *actio pauliana* již vyvinula z „prostředku k výkonu rozhodnutí, který věřitele opravňoval k tomu, aby dlužníka prodal jako otroka“, na postup, „kter[ý] věřiteli [umožňoval] odporovat úkonům dlužníka, které učinil s podvodným úmyslem poškodit věřitele“, a to podáním „žalob[y] proti třetí osobě, jež nabyla sporný majetek“⁹.

30. V klasickém období existovaly podle všeho dva konkrétní prostředky nápravy k řešení podvodného převodu majetku: *restitutio in integrum ob fraudem* a *interdictum fraudatorium*¹⁰.

31. Zprv *restitutio in integrum ob fraudem* umožňovalo insolvenčním správcům (*curator bonorum*) požádat příslušného soudce, aby nařídil opětovné začlenění podvodně převedeného majetku zpět do majetku dlužníka. Tento prostředek nápravy se zpravidla uplatnil po zahájení insolvenčního řízení, ale před exekucí majetku. Umožňoval, aby se podvodně převedený majetek zohledňoval při exekuci majetku dlužníka.

32. Zadruhé *interdictum fraudatorium* bylo prostředkem nápravy pro jednotlivé věřitele. Dotčený věřitel mohl požádat soudce, aby vydal příkaz (*interdictum*) k navrácení podvodně převedeného majetku do majetku dlužníka, aby se dotčený věřitel mohl domáhat náhrady škody způsobené takovým převodem.

33. Justiniánova kodifikace patrně spojila tyto dva prostředky nápravy do jedné žaloby zvané *Pauliana*¹¹. Zajímavé je (a možná i dnes do určité míry relevantní), že se zjevně věřilo, že je povaha předmětné žaloby dostatečně podobná, a to bez ohledu na to, zda se podává v rámci insolvenčního řízení nebo jednotlivým věřitelem, což bylo důvodem pro sloučení obou původně samostatných prostředků nápravy do jednoho.

34. V každém případě patrně existuje konsensus ohledně tří definičních znaků takové žaloby¹²: zprv skutečná újma (objektivní povahy), která existovala v okamžiku podání žaloby (*eventus damni*); zadruhé úmysl dlužníka poškodit věřitele (*consilium fraudis*), tj. vůle na straně dlužníka způsobit *eventus damni*; a zatřetí zlá víra třetí osoby (*scientia fraudis*), tedy povědomí třetí osoby o tom, že podvodný akt byl proveden s *consilium fraudis* dlužníka.

9 – Stanovisko generálního advokáta D. Ruiz-Jarabo Colomera ve věci *Deko Marty Belgium* (C-339/07, EU:C:2008:575, body 24 až 26).

10 – Pokud jde o popis těchto dvou prostředků nápravy, například viz Talamanca, M., *Istituzioni di Diritto Romano*, Dott. A. Giuffrè Editore, Milán, 1990, s. 659; Kaser, M., *Das römische Privatrecht, Erster Abschnitt, Das altrömische, das vorklassische und das klassische Recht*, 2. vydání, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, Mnichov, 1971, s. 252; Marrone, M., *Lineamenti di Diritto Privato Romano*, G. Giappichelli Editore, Turín, 2001, s. 299; Guarino, A., *Diritto Privato Romano*, Editore Jovene Napoli, Neapol, 2001, s. 1020; Impallomeni, G., 'Azione Revocatoria (Diritto Romano)', *Novissimo Digesto Italiano*, svazek II, 1957, Unione Tipografico – Editrice Torinese, Turín, s. 147; Fernández Barreiro, A. a Paricio Serrano, J., *Fundamentos de Derecho Privado Romano*, 9. vydání, Marcial Pons, Ediciones Jurídicas y Sociales, Madrid, 2016, s. 105.

11 – Například viz Marrone, M., *Lineamenti di Diritto Privato Romano*, G. Giappichelli Editore, Turín, 2001, s. 300; Guarino, A., *Diritto Privato Romano*, Editore Jovene Napoli, Neapol, 2001, s. 1020; Kaser, M., *Das römische Privatrecht, Zweiter Abschnitt, Die nachklassischen Entwicklungen*, 2. vydání, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, Mnichov, 1975, s. 94 a 95; Kaser, M., Knütel, R., Lohsse, S., *Römisches Privatrecht – Ein Studienbuch*, 21. vydání, C.H. Beck, Mnichov, 2017, bod 9.12; Fernández Barreiro, A. a Paricio Serrano, J., *Fundamentos de Derecho Privado Romano*, 9. vydání, Marcial Pons, Ediciones Jurídicas y Sociales, Madrid, 2016, s. 106.

12 – Například viz Marrone, M., *Lineamenti di Diritto Privato Romano*, G. Giappichelli Editore, Turín, 2001, s. 299; Guarino, A., *Diritto Privato Romano*, Editore Jovene Napoli, Neapol, 2001, s. 1021; Talamanca, M., *Istituzioni di Diritto Romano*, Dott. A. Giuffrè Editore, Milán, 1990, s. 659; Impallomeni, G., 'Azione Revocatoria (Diritto Romano)', *Novissimo Digesto Italiano*, svazek II, 1957, Unione Tipografico – Editrice Torinese, Turín, s. 148; Fernández Barreiro, A. a Paricio Serrano, J., *Fundamentos de Derecho Privado Romano*, 9. vydání, Marcial Pons, Ediciones Jurídicas y Sociales, Madrid, 2016, s. 105; Carballo Piñeiro, L., 'Acción Pauliana e integración Europea: una propuesta de ley aplicable', *Revista Española de Derecho Internacional*, svazek LXIV, 2012, s. 48.

2. Současné vnitrostátní formy

35. *Actio pauliana* se dnes obecně používá k označení konkrétního druhu prostředku nápravy, jenž poskytuje věřiteli možnost, aby byl vůči tomuto věřiteli za neúčinný prohlášen akt, který učinil dlužník, aby snížil svůj majetek prostřednictvím převodu tohoto majetku na třetí osobu. Věřitel obvykle podává žalobu přímo proti třetí osobě. Pojem „*actio pauliana*“ se popisuje jako „řada postupů za účelem poskytnutí ochrany věřitelům v případech, kdy dlužník snižuje svůj zabavitelný majetek, aby se vyhnul placení svých dluhů“¹³.

36. Při bližším pohledu však společné znaky ustupují mnoha rozdílům. Možná nikoli v typu, ale jistě v tom, jak je nástroj proveden. Metaforicky, podobně jako v Atlase mraků¹⁴, celá řada (obecných) témat a motivů zůstává v průběhu celého filmu stejná, zatímco (reálná) období, tváře a místa, ve kterých se tato témata rozvíjí a opakují se, se stále mění. Ze srovnávacího pohledu existují v současné době dva společné znaky, ale také nejméně dva významné rozdíly mezi členskými státy.

37. Prvním společným znakem je trojstranný vztah mezi třemi stranami založený na i) existenci dluhu mezi dlužníkem a věřitelem, ii) transakci mezi dlužníkem a třetí stranou a iii) existenci „úmyslu podvést“ ze strany dlužníka, jakož i povědomí nabyvatele o této skutečnosti. V tomto trojstranném vztahu je funkce *actio pauliana* ve všech systémech v zásadě ochranná: omezuje právní účinky dispozičních úkonů s majetkem dlužníka vůči věřiteli, pokud takové úkony brání možnosti věřitele vymoci dluh¹⁵.

38. Druhým relativně běžným rysem je vnitřní rozdělení *actio pauliana* mezi její obecnější podobu v kontextu občanského práva a její konkrétnější vyjádření v kontextu úpadkového práva¹⁶. Hlavní rozdíl mezi těmito dvěma kategoriemi „spočívá v [...] právních následcích[, které každá žaloba vyvolává]“, neboť v případě občanského práva „má omezenou působnost pouze vůči jednotlivým žalujícími věřitelům“, zatímco podle ustanovení úpadkového práva se týká všech věřitelů dotčených insolvenčním řízením¹⁷.

39. Co se týče rozdílů, zaprvé na úrovni koncepční klasifikace *actio pauliana* se nezdá, že by panovala shoda ohledně toho, zda *actio pauliana* představuje právo *in rem* (věcné právo) spojené s podvodně převedeným majetkem, nebo právo *in personam* (závazkové právo) spojené s konkrétním věřitelem. Podle některých názorů patrně převládá druhý přístup „i když se [*actio pauliana*] přiznávají určité majetkové účinky“¹⁸.

13 – Například viz Pretelli, I., 'Cross-Border Credit Protection Against Fraudulent Transfers of Assets: Actio Pauliana in the Conflict of Laws', *Yearbook of Private International Law*, svazek 13, 2011, s. 590. Pokud jde o podobný popis, viz Linna, T., 'Actio Pauliana – "Actio Europensis?" Some Cross-Border Insolvency Issues', *Journal of Private International Law*, svazek 10, 2014, s. 69. Rovněž viz Virgós Soriano, M. a Garcimartín Alférez, F., *Derecho procesal civil internacional: litigación internacional*, 2. vydání, Thomas Civitas, Cizur Menor, 2007, s. 704 až 705 nebo Göranson, U., 'Actio pauliana outside bankruptcy and the Brussels Convention', Sumampouw, M. a další (eds.), *Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Albert Voskuil*, T. M. C, Asser Instituut, Haag, 1992, s. 91.

14 – Atlas mraků, režie Tykwer, T., Wachowski, L. a Wachowski, A., 2012.

15 – Virgós Soriano, M. a Garcimartín Alférez, F., *Derecho procesal civil internaciona: litigación internacional*, 2. vydání, Thomson Civitas, Cizur Menor, 2007, s. 704 a 705, v 24.44.

16 – V tomto smyslu například viz McCormack, G., Keay, A., Brown, S., *European Insolvency Law: Reform and Harmonization*, Edward Elgar Publishing Ltd, Cheltenham, 2017, s. 159; Göranson, U., 'Actio pauliana outside bankruptcy and the Brussels Convention', Sumampouw, M., a další (eds.), *Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Albert Voskuil*, T. M. C, Asser Instituut, Haag, 1992, s. 90; Linna, T., 'Actio Pauliana – "Actio Europensis?" Some Cross-Border Insolvency Issues', *Journal of Private International Law*, svazek 10, 2014, s. 69; Pretelli, I., 'Cross-Border Credit Protection Against Fraudulent Transfers of Assets: Actio Pauliana in the Conflict of Laws', *Yearbook of Private International Law*, svazek 13, 2011, s. 598 a 599.

17 – Viz stanovisko generálního advokáta D. Ruiz-Jarabo Colomera ve věci Deko Marty Belgium (C-339/07, EU:C:2008:575, bod 27 a další citované právní teorie).

18 – Například viz Göranson, U., 'Actio pauliana outside bankruptcy and the Brussels Convention', Sumampouw, M., a další (eds.), *Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Albert Voskuil*, T. M. C, Asser Instituut, Haag, 1992, s. 92.

40. Toto rozlišování má ve skutečnosti mnohem hlubší kořeny. Souvisí se systémovým vnímáním a klasifikací *actio pauliana* v příslušném právním systému. Některá vnitrostátní práva upravují tuto žalobu v rámci procesních ustanovení pro exekuci majetku. Jiné systémy ji upravují hmotněprávními pravidly, jako jsou pravidla platná pro smlouvy a závazky. Existují také právní systémy, které tuto žalobu považují za obecný prostředek nápravy, systematicky spojený s otázkou platnosti nebo odporovatelnosti právních aktů. O posledně uvedený scénář se podle všeho jedná v případě polských pravidel citovaných v předkládacím rozhodnutí.

41. Zadruté, a což je důležitější v projednávaném případě, srovnávací studie odhaluje další rozdíly, pokud jde o klasifikaci *actio pauliana* pro účely určení mezinárodní soudní příslušnosti a rozhodného práva, které se na ni vztahují¹⁹. V obou případech způsobuje obtíže s klasifikací právních vztahů vytvořených v této souvislosti skutečnost, že se *actio pauliana* týká trojstranného vztahu mezi věřitelem, dlužníkem a nabyvatelem. Tyto obtíže vyplývají z mnohočetnosti spojovacích faktorů a zájmů, které jsou v sázce, a tato mnohočetnost způsobuje, že je problematické určit „jakýkoli z těchto zájmů za převažující a vůdčí“²⁰.

B. Actio pauliana a unijní pravidla o soudní příslušnosti

42. Na úrovni mezinárodní soudní příslušnosti je klíčovou otázkou, kterou si je třeba na úvod položit, zda je konkrétní žaloba *actio pauliana* podána v rámci insolvenčního řízení nebo mimo tento kontext. V závislosti na odpovědi se uplatní odlišná pravidla o soudní příslušnosti a rozhodném právu.

43. Soudní dvůr poměrně brzy objasnil, že *actio pauliana* podaná v rámci *insolvenčního* řízení nespadá do působnosti nařízení č. 1215/2012 (a jeho právních předchůdců), neboť jeho čl. 1 odst. 2 písm. b) vylučuje věci týkající se insolvence²¹.

44. Zvláštní pravidla o soudní příslušnosti, která se použijí v souvislosti s insolvencí, jsou stanovena v insolvenčním nařízení²². Soudní dvůr poskytl další vodítka, pokud jde o to, kdy konkrétní odpůřčí žaloba spadá do kontextu insolvence. Z důvodu velké závislosti na skutkovém a právním kontextu každého jednotlivého případu nemusí být použití těchto vodítek vždy jednoduché²³.

45. V kontextu projednávané věci se v předkládacím rozhodnutí uvádí, že společnost COLISEUM je insolventní. Zdá se však, že návrh na zahájení insolvenčního řízení týkající se této společnosti byl neúspěšný. To bylo rovněž potvrzeno na jednání. Z toho vyplývá, že když žalobkyně podávala žalobu proti žalované, společnost COLISEUM nebyla předmětem insolvenčního řízení. V důsledku toho je třeba příslušná pravidla pro určení mezinárodní příslušnosti hledat v nařízení č. 1215/2012.

19 – Pokud jde o srovnávací přehled, například viz Pretelli, I., 'Cross-Border Credit Protection Against Fraudulent Transfers of Assets: Actio Pauliana in the Conflict of Laws', *Yearbook of Private International Law*, svazek 13, 2011, s. 590.

20 – Například viz Göranson, U., 'Actio pauliana outside bankruptcy and the Brussels Convention', Sumampouw, M., a další (eds.), *Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Albert Voskuil*, T. M. C. Asser Instituut, Haag, 1992, s. 93.

21 – Viz rozsudek ze dne 22. února 1979, Gourdain (133/78, EU:C:1979:49, body 4 až 6), pokud jde o obecný závěr ohledně řízení týkajících se insolvence. Pokud jde o uplatnění tohoto obecného závěru na insolvenční řízení, viz rozsudek ze dne 12. února 2009, Deko Marty Belgium (C-339/07, EU:C:2009:83).

22 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 ze dne 20. května 2015 o insolvenčním řízení (Úř. věst. 2015, L 141, s. 19). Posledně uvedeným nařízením bylo zrušeno nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení (Úř. věst. 2000, L 160, s. 1; Zvl. vyd. 19/01, s. 191).

23 – V tomto kontextu viz rozsudky ze dne 12. února 2009, Deko Marty Belgium (C-339/07, EU:C:2009:83); ze dne 10. září 2009, German Graphics Graphische Maschinen (C-292/08, EU:C:2009:544), a ze dne 19. dubna 2012, F-Tex (C-213/10, EU:C:2012:215). Rovněž viz důvodová zpráva M. Virgós a E. Schmita k Úmluvě o úpadkovém řízení ze dne 3. května 1996, dokument Rady Evropské unie, 6500/96, DRS 8 (CFC), bod 77, dostupný v Moss, G., Fletcher, I. F. a Isaacs, S., *The EC Regulation on Insolvency proceedings A Commentary and Annotated Guide*, druhé vydání, Oxford University Press, 2009, s. 381 a násled.

46. Nařízení č. 1215/2012 ani jeho předchůdci nicméně neobsahují žádné pravidlo, podle kterého je soud příslušný projednat takovou žalobu, jako je *actio pauliana* dotčená v původním řízení. Stejně tak nařízení Řím I²⁴ a Řím II²⁵, která se zabývají právem rozhodným pro smluvní závazkové vztahy a právem rozhodným pro mimosmluvní závazkové vztahy, v této věci mlčí, a tudíž nenabízejí žádný zdroj inspirace k tomu, jak by se mohlo k *actio pauliana* přistupovat²⁶.

47. Soudní dvůr měl však již možnost zaujmout stanovisko k různým případům soudní příslušnosti zvažovaným (a vyloučeným) v tomto kontextu (1). Hlavní otázkou nastolenou v projednávané věci je, zda by se v takové věci, jako je projednávaná věc, mohl uplatnit případ příslušnosti, který nebyl výslovně posuzován (tj. případ týkající se „[smluvních věcí]“) (2).

1. Případy soudní příslušnosti, které již byly vyloučeny

48. Soudní dvůr upřesnil, že žaloba obdobná svými hlavními rysy té, o kterou se jedná v této věci²⁷, nemůže spadat pod případy výlučné nebo zvláštní příslušnosti týkající se věcných práv k nemovitostem²⁸, výkonu soudních rozhodnutí²⁹, předběžných opatření³⁰ a občanskoprávních deliktů³¹.

49. V rozsudku Reichert I³² Soudní dvůr rozhodl, že *actio pauliana* podle francouzského občanského práva nespadá do výlučné příslušnosti týkající se věcných práv k nemovitostem. V dané věci manželé Reichertovi s bydlištěm v Německu darovali svému synovi nemovitost ve Francii. Jejich věřitel, Dresdner Bank, napadl tento převod před francouzským soudem.

50. Soudní dvůr upřesnil, že výlučná příslušnost ve věcech věcných práv „nezahrnuje všechny žaloby týkající se věcných práv k nemovitostem, ale pouze ty, které [...] se domáhají určení rozsahu, obsahu, vlastnictví nebo držby nemovitostí nebo existence jiných věcných práv k nim a zajišťují držitelům těchto práv ochranu výsad, které jsou s těmito nemovitostmi spojeny“. Tak tomu v případě dotčené žaloby nebylo, jelikož „se zaklád[ala] na pohledávce obligační povahy věřitele vůči dlužníkovi a snaž[ila] se chránit jakékoli zajištění, které může tento věřitel mít ve vztahu k majetku dlužníka. V případě jejího úspěchu by měla za následek to, že by se transakce, v rámci níž dlužník provedl podvodný dispoziční úkon na úkor práv věřitele, stala neúčinnou pouze vůči tomuto věřiteli“. Navíc „projednávání takové žaloby [...] nezahrnuje posouzení skutkového stavu nebo použití pravidel

24 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) (Úř. věst. 2008, L 177, s. 6).

25 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II) (Úř. věst. 2007, L 199, s. 40).

26 – Přesto existuje jedna skutečnost z legislativní historie nařízení Řím II, která ukazuje, že tato záležitost byla zvažována. Navrhovaná (ale nepřijatá) verze článku 10 (nadsaného „Actio Pauliana“) stanovila, že „podmínky a účinky plynoucí ze závazku, u kterého může věřitel napadnout smlouvu uzavřenou mezi dlužníkem a třetí osobou, jež ohrožuje uspokojení věřitele [splnění pohledávky], by měly být určeny na základě práva rozhodného pro závazek existující mezi věřitelem a jeho dlužníkem“. Viz Zpráva generálního sekretariátu Rady určená Výboru pro občanské právo (Řím II) (číslo předešlého dokumentu: 10231/99 JUSTCIV 112) 11982/99 JUSTCIV 150, ze dne 9. prosince 1999.

27 – Předkládající soud uvádí, že se polská *actio pauliana* liší od francouzské, která byla posuzována ve věcech uvedených v této části stanoviska (poznámky pod čarou 32 a 35). Jak však bylo uvedeno již výše v bodech 36 až 41, pokud jde o podrobné procesní a hmotné požadavky, mohou se lišit jakékoli dva typy *actio pauliana*. Je ovšem rovněž pravda, že ve svých obecných charakteristikách, jak jsou popsány zejména v bodě 35 výše, jsou oba systémy docela srovnatelné.

28 – Článek 16 odst. 1 Bruselské úmluvy (nyní čl. 24 bod 1 nařízení č. 1215/2012).

29 – Článek 16 odst. 5 Bruselské úmluvy (nyní čl. 24 bod 5 nařízení č. 1215/2012).

30 – Článek 24 Bruselské úmluvy (nyní článek 35 nařízení č. 1215/2012).

31 – Článek 5 odst. 3 Bruselské úmluvy (nyní čl. 7 bod 2 nařízení č. 1215/2012).

32 – Rozsudek ze dne 10. ledna 1990, Reichert a Kockler (C-115/88, EU:C:1990:3).

a zvyklostí *locus rei sitae* takovým způsobem, který by odůvodňoval přiznání soudní příslušnosti soudu státu, v němž se nemovitost nachází“³³. Soudní dvůr na závěr poznamenal, že toto zjištění není ovlivněno skutečností, že vnitrostátní pravidla, jimiž se řídí veřejná registrace práv k nemovitostem, mohou vyžadovat, aby byly podniknuty určité kroky ve státě, v němž se tyto nemovitosti nacházejí“³⁴.

51. Krátce poté Soudní dvůr v rozsudku Reichert II³⁵ uvedl, že stejná *actio pauliana* není ani předběžným opatřením, ani žalobou, která by se týkala výkonu soudního rozhodnutí. Nešlo ani o věc týkající se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti.

52. Soudní dvůr vysvětlil zaprvé, že dotčenou žalobu nelze stavět na roveň předběžnému nebo ochrannému opatření, a zadruhé, že „přestože chrání zájmy věřitele s cílem [...] následného vymáhání závazku, není určena k získání rozhodnutí v řízeních, v nichž se jedná o ‚použití síly, donucení nebo zabavení movitého nebo nemovitého majetku za účelem zajištění účinného provádění rozhodnutí a aktů“³⁶. Zatřetí Soudní dvůr dále uvedl, že případ soudní příslušnosti ve věcech občanskoprávních deliktů nemůže být použit, jelikož účelem *actio pauliana* „není naříditi dlužníkovi nahradit škodu, kterou způsobil svému věřiteli svým podvodným jednáním, ale rozhodnout o neúčinnosti dispozičního úkonu, který dlužník provedl, vůči jeho věřiteli. Nesměruje pouze proti dlužníkovi, ale také proti osobě, která měla z uvedeného úkonu prospěch a která není stranou závazku věřitele vůči jeho dlužníkovi, a to i – v případech, kdy se jedná o bezúplatnou transakci – pokud na straně této třetí osoby není dáno zavinění“³⁷.

53. V těchto dvou rozsudcích Soudní dvůr posoudil použitelnost případů zvláštní nebo výlučné příslušnosti, které by snad mohly připadat v úvahu v kontextu *actio pauliana*, s výjimkou příslušnosti v případě smluvních věcí. Možná použitelnost tohoto případu příslušnosti, kterou se budu zabývat v následující části, je jádrem projednávaného případu.

2. Projednávaný případ: „[smluvní věci]“?

54. Z judikatury vyplývá, že „pojem ‚[smluvní věci]‘ musí být vykládán autonomně za účelem zajištění jeho jednotného uplatňování ve všech členských státech“³⁸. V rozsudku Handte, jehož se dovolává předkládající soud, jakož i v související judikatuře, Soudní dvůr vysvětlil, že použitelnost tohoto případu soudní příslušnosti vyžaduje existenci „závazku svobodně převzatého jednou stranou vůči druhé“³⁹, na němž je žaloba žalobce založena, ačkoli nevyžaduje uzavření smlouvy⁴⁰. Jinými slovy, možnost vycházet z tohoto případu soudní příslušnosti se zakládá na důvodu žaloby⁴¹, nikoliv na identitě stran⁴². Zjištění závazku je nicméně nezbytné, „neboť příslušnost vnitrostátního soudu se určí [...] podle místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn“⁴³.

33 – Rozsudek ze dne 10. ledna 1990, Reichert a Kockler (C-115/88, EU:C:1990:3, body 11 a 12).

34 – Rozsudek ze dne 10. ledna 1990, Reichert a Kockler (C-115/88, EU:C:1990:3, bod 13).

35 – Rozsudek ze dne 26. března 1992, Reichert a Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149).

36 – Rozsudek ze dne 26. března 1992, Reichert a Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, body 35, jakož i 27 a 28).

37 – Rozsudek ze dne 26. března 1992, Reichert a Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, bod 19).

38 – V nedávné době například viz rozsudek ze dne 7. března 2018, flightright a další (C-274/16, C-447/16 a C-448/16, EU:C:2018:160, bod 58).

39 – Rozsudek ze dne 17. června 1992, Handte & Co (C-26/91, EU:C:1992:268, bod 15). Jak bylo uvedeno v bodě 17 tohoto rozsudku, v této věci šlo o řetězec smluv o mezinárodní koupi zboží, ve kterých se smluvní závazky stran v jednotlivých smlouvách mohly lišit tak, že smluvní závazky, které pozdější kupující mohl uplatnit proti svému bezprostřednímu prodávajícímu, nebyly nezbytně stejné jako ty, které ve svém smluvním vztahu přijal výrobce vůči prvnímu kupujícímu. Rovněž viz rozsudky ze dne 17. září 2002, Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, bod 22), a ze dne 21. ledna 2016, ERGO Insurance a Gjensidige Baltic (C-359/14 a C-475/14, EU:C:2016:40, bod 44).

40 – Rozsudek ze dne 7. března 2018, flightright a další (C-274/16, C-447/16 a C-448/16, EU:C:2018:160, body 58 až 60 a citovaná judikatura).

41 – Rozsudek ze dne 7. března 2018, flightright a další (C-274/16, C-447/16 a C-448/16, EU:C:2018:160, bod 61 a citovaná judikatura). Pokud jde o jiný pohled, rovněž viz rozsudky ze dne 13. března 2014, Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, body 24 a 25), a ze dne 14. července 2016, Granarolo (C-196/15, EU:C:2016:559, bod 21).

42 – Na rozdíl od soudní příslušnosti v případě spotřebitelských smluv podle čl. 18 odst. 1 nařízení č. 1215/2012, která se vztahuje pouze na smluvní strany – rozsudek ze dne 25. ledna 2018, Schrems (C-498/16, EU:C:2018:37, body 43 až 45).

43 – Rozsudek ze dne 17. září 2002, Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, bod 22).

55. Podle některých názorů Soudní dvůr již *implicitně* vyloučil použitelnost případu soudní příslušnosti vztahující se na smluvní věci u francouzské *actio pauliana* ve věci Reichert. V tomto smyslu generální advokát C. Gulmann ve věci Reichert II konstatoval, že „pravděpodobně nebude ani správné, ani vhodné se domnívat, že se zrušující žaloba zakládá na smluvním právu. To platí i v případě, že žaloba věřitele vůči dlužníkovi má [...] smluvní základ a dokonce i když dotčenou transakcí je převod majetku“⁴⁴. Podobný názor vyjádřil generální advokát D. Ruiz-Jarabo Colomer ve věci Deko Marty Belgium, když uvedl, že „přestože to nebylo [v rozsudku Reichert I] výslovně vyřčeno, lze z něj dovodit, že příslušné k rozhodnutí ve věci jsou soudy toho státu, v němž má žalovaný své bydliště“⁴⁵. Někteří autoři také vyjádřili podobný názor⁴⁶.

56. Faktem nicméně zůstává, že Soudní dvůr nikdy výslovně nevyloučil případ soudní příslušnosti ve smluvních věcech. Pragmatickým důvodem pro to je, že v konkrétním kontextu obou rozsudků ve věci Reichert tato otázka nebyla předkládajícím soudem položena. Naopak v projednávaném případě otázka týkající se tohoto případu soudní příslušnosti výslovně položena je.

57. Je zajisté pravda, že ve většině případů bude mít údajně podvodný akt (mezi dlužníkem a nabyvatelem) pravděpodobně smluvní povahu. Často také vychází právo, které se věřitel bude snažit chránit prostřednictvím *actio pauliana*, bude rovněž smluvní.

58. Dalo by se říct, že podobný scénář existuje i v projednávaném případě, ačkoli není zcela jasné, zda žalobkyně zaplatila dluhy společnosti COLISEUM v důsledku svých smluvních povinností, zákonných povinností (z důvodu společné a nerozdílné odpovědnosti uložené zákonem) nebo v důsledku obou těchto druhů povinností.

59. Nicméně i za předpokladu, že oba vztahy v projednávaném případě (žalobkyně-společnost COLISEUM, společnost COLISEUM-žalovaná) mají smluvní povahu, je tento smluvní základ dostačujícím důvodem k závěru, že se na dotčenou *actio pauliana* vztahuje případ soudní příslušnosti ve „[smluvních věcech]“?

60. Žalovaná, polská a švýcarská vláda, jakož i Komise, se domnívají, že *actio pauliana* dotčená ve věci v původním řízení nespadá pod čl. 7 bod 1 písm. a) nařízení č. 1215/2012.

61. Souhlasím se závěrem, který tito zúčastnění navrhuji, i když z jiných důvodů.

62. Za předpokladu, že by se mělo uvažovat o použitelnosti případu soudní příslušnosti ve smluvních věcech, vyvstává okamžitě otázka: Která ze dvou potenciálně dotčených smluv by měla být považována za relevantní? Ke které z těchto dvou smluv by se *actio pauliana* ve skutečnosti vztahovala?

63. Teoreticky by bylo možné uvažovat o třech možnostech.

64. Zprv by se dalo říct, že se *actio pauliana* týká smlouvy, která byla mezi žalobkyní (jako věřitelem) a společností COLISEUM (jako dlužníkem) uzavřena jako první. Logika, která spojuje *actio pauliana* s touto smlouvou, by spočívala v zajištění určitých práv a povinností vyplývajících z této první smlouvy, tj. dosažení vrácení částky odpovídající dluhu společnosti COLISEUM. Tudiž příslušnost ve věci vedlejší žaloby (*actio pauliana*) by se měla řídit příslušností ve věci první smlouvy⁴⁷.

44 – Stanovisko generálního advokáta C. Gulganna ve věci Reichert II (C-261/90, EU:C:1992:78, s. I-2164).

45 – Stanovisko generálního advokáta D. Ruiz-Jarabo Colomera ve věci Deko Marty Belgium (C-339/07, EU:C:2008:575, bod 32).

46 – Ancel, B., ‘De la loi applicable à une donation attaquée par la voie de l’action paulienne’, *Revue critique de droit international privé*, 1992, s. 714, bod 12. Tentýž názor zastává Forner Delaygua, J. v ‘The Actio Pauliana under the ECJ – a critical look on Reichert II’, *Gemeinsame Prinzipien des Europäischen Privatrechts*, 2003, s. 291 až 301.

47 – Tedy způsobem, který přejímá logiku navrženou z hlediska rozhodného práva ve výše uvedeném návrhu článku 10 nařízení Řím II (poznámka pod čarou 26 výše).

65. Když ponecháme stranou jak otázku, zda by takový přístup byl v rámci příslušného vnitrostátního práva vůbec možný, tak jaký ve skutečnosti přesně byl právní vztah mezi žalobkyní a společností COLISEUM na vnitrostátní úrovni⁴⁸, faktem zůstává, že takové spojení je jednoduše příliš slabé a příliš vzdálené. Převod majetku na třetí osobu má prostě velmi málo společného s první, nebo původní, smlouvou. Vymezení „[smluvních věcí]“ tak příliš širokým způsobem by bylo v rozporu s logikou zvláštního případu soudní příslušnosti. Jednoduše by to rovněž znamenalo, že jakékoli následné právní úkony kterékoli ze stran původní smlouvy by mohly být vždy „[smluvní věci]“, jelikož snížení majetku kterékoli ze smluvních stran by podle této logiky bylo nárokem z původní smlouvy.

66. Zadržet by se mohlo jevit jako vhodnější spojit *actio pauliana* se smlouvou, která byla uzavřena později mezi společností COLISEUM a žalovanou údajně k újmě žalobkyně. Na určité úrovni by to bylo logičtější: cílem *actio pauliana* je dosáhnout neúčinnosti součásti této druhé smlouvy – dispozičního úkonu s majetkem, který byl předmětem pozdější smlouvy.

67. Tento druhý přístup je však také problematický. To, o co se žalobkyně v konečném důsledku snaží, není dosáhnout neúčinnosti, nebo dokonce neplatnosti pozdější smlouvy, ale chránit svá práva. V zásadě není relevantní, zda tato práva budou ochráněna prodejem majetku, na nějž se vztahuje pozdější smlouva, nebo jiným způsobem, jak je tomu v případě, kdy nabyvatel souhlasí s uspokojením pohledávky žalobkyně „anebo [...] tohoto věřitele uvědomí o jmění dlužníka [jako je společnost COLISEUM], které postačí k uspokojení jeho pohledávky“⁴⁹. Jinými slovy, taková *actio pauliana* je rovněž oddělena od specifických a konkrétních závazků vyplývajících z pozdější smlouvy. Jediným prvkem, který mají oba právní akty patrně společné, je stanovení určité peněžní částky.

68. Ať je tomu jakkoli, mělo by být rovněž doplněno a zdůrazněno, že oba výše uvedené přístupy nesplňují požadavek „závazku svobodně převzatého jednou stranou vůči druhé“⁵⁰, tedy žalovanou vůči žalobkyni. I když judikatura Soudního dvora nevyžaduje totožnost účastníků řízení a stran příslušné smlouvy, zdá se být obtížné dospět k závěru, že pouhé podání *actio pauliana* vytváří hmotněprávní vztah mezi žalobkyní a žalovanou, který je výsledkem například nějakého druhu právní subrogace založené aktem společnosti COLISEUM (jako původním dlužníkem žalobkyně)⁵¹.

69. Zatřetí by se mohlo tvrdit, podobně jak to učinila generální advokátka E. Sharpston ve věci Ergo Insurance⁵² v rámci žaloby na náhradu škody podané pojistitelem vůči jinému pojistiteli (kteří nebyli navzájem smluvně propojeni, ale každý z nich měl smlouvu se stranou odpovědnou za nehodu), že to, co je důležité, je existence smluvních závazků, ze kterých příslušná žaloba vychází a bez kterých by příslušný žalobce neměl právní základ pro podání žaloby. Nebylo by tedy nutné vybrat jednu z těchto dvou smluv. Z tohoto pohledu platí, že jelikož se *actio pauliana* v každém případě ocitá „na oběžné dráze“ smlouvy, stává se smluvní věcí, aniž je nutné si konkrétně zvolit jednu z nich.

70. I když takový přístup by mohl být pragmatickým řešením v konkrétním pojistném kontextu, kde nakonec všichni aktéři budou navzájem propojeni prostřednictvím sítě smluv, v projednávaném případě by byl stěžejní přijatelný závěr, že situace má „smluvní“ povahu bez ohledu na to, která smlouva takový závěr umožňuje. Není to jen kvůli tomu, že taková odpověď by byla založena na řadě spíše diskutabilních předpokladů, ale i docela pragmaticky: k uplatnění článku 7 bodu 1 písm. a) nařízení č. 1215/2012 je třeba určit příslušné místo plnění. Obě smlouvy, o které se jedná v tomto řízení, mají odlišný předmět, a tudíž autonomně definovaná místa plnění.

48 – Bod 58 výše.

49 – Jak stanoví článek 533 občanského zákoníku (citovaný výše v bodě 15 tohoto stanoviska).

50 – Viz výše poznámka pod čarou 39.

51 – Například na rozdíl od rozsudků ze dne 7. března 2018, *flightright* a další (C-274/16, C-447/16 a C-448/16, EU:C:2018:160), nebo ze dne 20. července 2017, *MMA IARD SA* (C-340/16, EU:C:2017:576).

52 – Stanovisko generální advokátky E. Sharpston ve spojených věcech *ERGO Insurance* a *Gjensidige Baltic* (C-359/14 a C-475/14, EU:C:2015:630, body 57 až 62).

71. Z toho vyplývá, že v *tomto konkrétním případě* není patrně možné vycházet z jedné nebo druhé smlouvy, které mohou existovat mezi žalobkyní a společností COLISEUM a společností COLISEUM a žalovanou, za účelem vyvození závěru, že se použije případ soudní příslušnosti ve smluvních věcech.

72. Z těchto důvodů je můj první prozatímní závěr tudíž takový, že čl. 7 bod 1 písm. a) nařízení č. 1215/2012 musí být vykládán v tom smyslu, že se pojem „[smluvní věci]“ uvedený v tomto ustanovení nevztahuje na takovou žalobu, jako je žaloba, o kterou se jedná ve věci v původním řízení, která je podána proti kupujícímu usazenému v jednom členském státě a zní na určení, že smlouva o prodeji nemovitého majetku nacházejícího se na území jiného členského státu je neúčinná z důvodu zkrácení věřitele prodávajícího.

C. Co je *actio pauliana* pro účely mezinárodní soudní příslušnosti?

73. Postupem času, ve výše uvedené judikatuře⁵³, Soudní dvůr vyloučil *actio pauliana* z různých případů příslušnosti: občanskoprávní delikt, předběžná opatření, výkon soudních rozhodnutí a výlučnou příslušnost v oblasti věcných práv k nemovitostem. V předcházející části tohoto stanoviska jsem v rámci projednávané věci rovněž navrhol vyloučit případ soudní příslušnosti ve smluvních věcech.

74. Soudní minimalismus je ctnost. Nicméně, stejně jako u mnoha jiných dobrých věcí, je předpokladem jejich přetrvávajícího dobra umírněnost. Po letech „soudní vybíjené“, kdy se poskytovaly (zcela pochopitelně, s ohledem na přesné formulace předběžných otázek) *negativní* odpovědi vylučováním jednoho případu soudní příslušnosti za druhým, a pokud nebude snaha zkoumat ostatní případy soudní příslušnosti v podobném duchu v budoucnu (ačkoli nabídka rozumně představitelných případů soudní příslušnosti se nyní již spíše ztenčila), je možná načase poskytnout i nějaká *pozitivní* vodítka: nejen k tomu, co *actio pauliana* není, ale také k tomu, co by, pokud jde o mezinárodní soudní příslušnost, mohla být.

75. Takový postup je rovněž vhodný z dalších dvou důvodů. Zaprvé poté, co jsem analyzoval většinu rozumně představitelných dostupných případů zvláštní (a výlučné) soudní příslušnosti, již nabývá jasných obrysů principiální vysvětlení, proč se ve vztahu k takové žalobě, jako je *actio pauliana*, o kterou se jedná ve věci v původním řízení, použije obecný případ soudní příslušnosti podle čl. 4 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 (1). Zadruhé, navzdory možným praktickým obtížím, které mohou vzniknout v důsledku takového výsledku v konkrétním případě, ale vzhledem k tomu, že podle mého názoru nemohou změnit poskytovanou principiální odpověď, může diskuse o těchto otázkách přesto podněcovat k možným budoucím legislativním úvahám na úrovni Unie (2).

1. Chameleónovitá povaha *actio pauliana*

76. Stručně řečeno, principiálním důvodem, proč *actio pauliana* takového typu, o jaký se jedná ve věci v původním řízení, nespadá do žádné ze (zvláštních nebo výlučných) příhrádek nařízení č. 1215/2012, je chameleónovitá povaha této žaloby. Jednotlivé případy zvláštní soudní příslušnosti, zvláště pak ty ve smluvních věcech nebo občanskoprávních deliktů, jsou v podstatě (*ex ante*) *založeny na právním titulu*. Zatímco taková žaloba, jako je *actio pauliana*, o kterou se jedná ve věci v původním řízení, ale zjevně se vyskytující i v řadě jiných členských států, je (*ex ante*) *neurčitého právního titulu*: jakýkoli *právní akt*, a nikoliv pouze smlouva, provedený k újmě věřitele, může být napaden.

53 – Body 48 až 53 tohoto stanoviska.

77. Je docela pravděpodobné, že v praxi se *actio pauliana* bude často tak či onak vztahovat ke smlouvě. To však nutně neznamená, že tento základ bude vždy přítomen. Ve skutečnosti může existovat dvoje odlišení. Zaprvé základní právo věřitele může mít různou povahu: může mít zákonný původ, nebo může být právem na náhradu způsobené škody nebo vycházet ze zákonné povinnosti. Zadruhé, a což je možná ještě důležitější, samotný údajně podvodný akt, jehož se dopustil dlužník a který je napadán, může mít mimosmluvní charakter. Může to být delikt nebo občanskoprávní delikt. Mohl by to být i jiný jednostranný právní akt zaměřený na znevýhodnění věřitelů.

78. Z pohledu specifických okolností projednávané věci má *actio pauliana*, jak je popsána v předkládacím rozhodnutí, patrně široký rozsah působnosti. Podle článků 527 a následujících polského občanského zákoníku je patrně právním prostředkem nápravy proti *jakémukoli* právnímu aktu dlužníka, který byl proveden k újmě věřitelů. Jak totiž zdůraznila polská vláda na jednání, toto znění ukazuje, že ji může věřitel použít k ochraně svých práv nezávisle na smluvní nebo mimosmluvní povaze údajně podvodného aktu⁵⁴.

79. Pokud a dokud není podána, nemá tato žaloba žádný konkrétní smluvní či jiný obsah. Metaforicky řečeno, podobně jako chameleon se taková žaloba, jako je *actio pauliana*, o jakou se jedná ve věci v původním řízení, zdá být schopna sama sebe maskovat v závislosti na druhu právního aktu, který chce napadnout. Před chameleonovým kontaktem s příslušným pozadím, o jaké se jedná, není obecně možné uvést, jakou barvu přijme. Tato jedinečná schopnost však zabraňuje jejímu zařazení do nařízení č. 1215/2012, které pro použití případů zvláštní soudní příslušnosti vyžaduje, aby byla barva známa a předvídatelná *ex ante*.

80. Zdá se, že se tento problém již v kontextu léta trvajících procesu postupného vylučování ze strany Soudního dvora již objevil, což jedním slovem znamená, že tento druh žaloby nemůže být jednoduše klasifikován abstraktně, obecně a *ex ante* tak, aby spadal pod abstraktní případ soudní příslušnosti. I kdyby byla přirozeně prováděna s ohledem na definovanou vnitrostátní formu *actio pauliana*, tato vyloučení také stojí na obecnější rovině, pokud jde o principiální odpověď.

81. Možná je v tomto ohledu třeba učinit další dvě poznámky. Zaprvé, pokud jde o případ soudní příslušnosti ve věcech občanskoprávních deliktů⁵⁵, je pravda, že podvodná povaha převodu majetku posouvá *actio pauliana* docela blízko k oblasti práva občanskoprávních deliktů. Mohlo by být navrženo, že bez ohledu na to, jaký konkrétní právní akt dlužníka je napadán, může být *actio pauliana* vždy chápána jako související s druhem občanskoprávního deliktu: v zásadě s určitým druhem podvodu⁵⁶.

82. Avšak nezávisle na důvodech, pro které Soudní dvůr již vyloučil tento případ příslušnosti ve věci Reichert II⁵⁷, názor, že *actio pauliana* vždy souvisí s určitým druhem deliktu nebo občanskoprávního deliktu, stále vyvolává dvojí problém: koncepční i pragmatický. Na koncepční úrovni může případná použitelnost na široce koncipovanou („chameleónovitou“) *actio pauliana* vést k podobným problémům, jako při použití případu soudní příslušnosti ve smluvních věcech⁵⁸. Na pragmatické úrovni by přístup k *actio pauliana* jako k žalobě, která se vždy v podstatě týká deliktu nebo občanskoprávního deliktu, vedl k založení dalšího místa soudní příslušnosti podle čl. 7 bodu 2 nařízení č. 1215/2012, které by se mohlo lišit od místa podle čl. 7 bodu 1 a čl. 4 odst. 1.

54 – Viz výše body 12 až 15 tohoto stanoviska.

55 – Rozsudek ze dne 26. března 1992, Reichert a Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149).

56 – Lze tak jít ve skutečnosti zpět k římskoprávním kořenům různě vymezených *fraus* (bod 30 výše).

57 – Rozsudek ze dne 26. března 1992, Reichert a Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, bod 19).

58 – Jak jsou popsány výše v bodech 57 až 72 tohoto stanoviska.

83. Zadruhé ve stejném rozsudku Soudní dvůr rovněž vyloučil použití případu soudní příslušnosti ve věcech předběžných opatření⁵⁹. Mohlo by se nicméně tvrdit, že *actio pauliana* vytváří jakousi jistotu vážnoucí na majetku, který byl předmětem podvodného dispozičního úkonu, dokud není pohledávka věřitele uspokojena. Z tohoto pohledu má podobnou funkci.

84. Vzhledem k věcným požadavkům týkajícím se předběžných opatření je spíše běžné, že vnitrostátní právní předpisy podřizují přiznání těchto opatření požadavku *fumus boni iuris* (domněnka dostatečného právního základu, který v zásadě odpovídá koncepci „good arguable case“ v *common law*) a *periculum in mora* (riziko, že nárok žalobce může být uplynutím času oslaben)⁶⁰. Podobné požadavky byly také stanoveny na unijní úrovni⁶¹.

85. Vzhledem k podobnosti funkce *actio pauliana* na straně jedné a ochranných opatření na straně druhé by se tak mohlo zdát, že kritéria podobná *fumus boni iuris* a *periculum in mora* by mohla být rovněž použita v kontextu *actio pauliana*. A to za účelem posunu mezinárodní soudní příslušnosti ve prospěch žalobce, pokud existují skutečnosti nasvědčující tomu, že tato žaloba může být opodstatněná, a pokud existují skutečnosti poukazující na záměr strukturovat podvodný převod tak, aby se spor žalobci ztížil (výběrem nabyvatele s bydlištěm v členském státě jinak nesouvisejícím s již existujícím právním vztahem mezi dlužníkem a věřitelem).

86. Jakkoli může být takový přístup přitažlivý, nezohledňuje skutečnost, že *actio pauliana* se nezahazuje „vedlejší“ řízení, v němž není předjíháno rozhodnutí ve věci samé (o které bude rozhodnuto v odlišném řízení)⁶². Je tomu spíše naopak: *actio pauliana* se sama o sobě domáhá a vede k (pokud je úspěšná) rozhodnutí ve věci samé. Faktická jistota, která vzniká jako její výsledek, představuje výsledek ve věci samé, kterého se věřitel domáhá. V zásadě (v závislosti na příslušných vnitrostátních předpisech) se tedy jedná o plnohodnotnou žalobu ve věci samé, které neodpovídá použití mírnějších kritérií pro důkazní břemeno, která zpravidla představují *fumus boni iuris* a *periculum in mora*.

87. Stručně řečeno, jedinečná povaha *actio pauliana*, která i na základě abstraktnějšího přístupu nevyžaduje opětovné zvážení žádného z případů soudní příslušnosti již vyloučených Soudním dvorem, vede k mému druhému prozatímnímu závěru, že soud, který je příslušný rozhodnout o takové žalobě, jako je žaloba, o kterou se jedná ve věci v původním řízení, musí být určen podle čl. 4 odst. 1 nařízení č. 1215/2012.

2. Možné obtíže při uplatňování obecného pravidla

88. Pokud jde o skutkový stav sporu v původním řízení, obecné pravidlo podle čl. 4 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 prakticky povede k tomu, že příslušnost rozhodnout o žalobě žalobkyně bude přiznána španělským soudům. Jak bylo podrobně zkoumáno na ústním jednání, toto řešení se může zdát nepraktické vzhledem k tomu, že jak žalobkyně, tak společnost COLISEUM mají sídlo v Polsku a že ostatní prvky tohoto případu se rovněž nacházejí v tomto členském státě (místo realizace developerského projektu, umístění předmětného nemovitého majetku, uzavření dohody o prodeji tohoto majetku). Je to „pouze“ sídlo žalované, které se nachází ve Španělsku.

59 – Rozsudek ze dne 26. března 1992, Reichert a Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, bod 35). Stávající pravidlo o soudní příslušnosti ve věcech předběžných opatření je stanoveno v článku 35 nařízení č. 1215/2012.

60 – Calvo Caravaca, A.-L., a Carrascosa González, J., Litigación internacional en la Unión Europea I, Competencia judicial y validez de resoluciones en materia civil y mercantil en la Unión Europea. Comentario al Reglamento Bruselas I Bis, Cizur Menor (Navarra), Editorial Aranzadi, 2017, s. 535.

61 – Například viz rozsudky ze dne 9. listopadu 1995, Atlanta Fruchthandelsgesellschaft a další (I) (C-465/93, EU:C:1995:369, bod 32), a ze dne 17. července 1997, Krüger (C-334/95, EU:C:1997:378, bod 44).

62 – To se odráží také ve dvou hlavních podmínkách, které Soudní dvůr stanovil pro použití tohoto případu soudní příslušnosti – zejména viz rozsudek ze dne 17. listopadu 1998, Van Uden (C-391/95, EU:C:1998:543, body 37 a 40).

89. Kromě toho, jak připomíná předkládající soud, může být věřitel nucen podat *actio pauliana* nejen proti nabyvateli (jako je žalovaná), ale také vůči potenciálním dalším nabyvatelům dotčeného majetku. Pokud by se měla soudní příslušnost určit na základě bydliště žalovaného, bude věřitel muset podat další žaloby u soudů (potenciálně) několika členských států. To může vést k nepřiměřeným nákladům a újma věřitele se zvýší v důsledku pravidel upravujících soudní příslušnost.

90. Bylo by tedy možné tvrdit, že cíl řádného výkonu spravedlnosti, který obecně odůvodňuje použití případů zvláštní soudní příslušnosti, obsažený v bodě 16 odůvodnění nařízení č. 1215/2012, by měl přesunout příslušné fórum do Polska, jelikož mezi tímto členským státem a sporem v původním řízení existuje užší vztah.

91. Toto odůvodnění není přesvědčivé.

92. Zprvė odkaz na cíl uvedený v daném bodě odůvodnění, ze kterého vycházejí případy zvláštní soudní příslušnosti, nemůže sám o sobě vyloučit použití hlavního pravidla, pokud nejsou splněny podmínky pro použití případu zvláštní soudní příslušnosti.

93. Zadruhé sídlo žalované je právě *klíčovým* spojovacím faktorem pro účely použití nařízení č. 1215/2012. Tedy skutečnost, že „pouze“ sídlo žalované se nachází v členském státě A, zatímco všechny ostatní prvky se nacházejí v členském státě B, nezakládá příslušnost členského státu B, pokud nelze použít žádný z případů zvláštní nebo výlučné soudní příslušnosti. Kromě toho (implicitně odmítavě) prohlášení, že „pouze“ sídlo žalované se nachází ve Španělsku, nezohledňuje skutečnost, že povědomí o údajném podvodném úmyslu společnosti COLISEUM je prvkem, který bude třeba ověřit a který může být pro účely dokazování spojen se Španělskem.

94. Zatřetí přiznání zvláštní příslušnosti na základě skutkových okolností konkrétního případu by se (s výjimkou porušení pravidel o soudní příslušnosti v nařízení č. 1215/2012) ve skutečnosti rovnalo tomu, že se *předpokládá* existence povědomí o podvodu ze strany nabyvatele (jako je žalovaná). Rozhodování o otázce soudní příslušnosti tímto způsobem by mohlo prakticky předjímat úspěch *actio pauliana* v plném rozsahu. Prokázání povědomí a dalších podmínek, aby byla *actio pauliana* úspěšná, je však závislé na posouzení případu ve věci samé.

95. Na strukturální úrovni by to prakticky znamenalo (bez jakéhokoli zohlednění skutkových okolností projednávaného případu), že by existovala „domněnka podvodu“ pro účely soudní příslušnosti, která by umožňovala, aby byl žalovaný žalován u soudu žalobce. To by snad mohlo fungovat v případech opodstatněné *actio pauliana*. Ale co ty, které opodstatněné nejsou? A co potenciálně šikanózní řízení? To opět zdůrazňuje cirkularitu této teze, jež by ve skutečnosti znamenala nejprve rozhodnout ve věci samé a poté rozhodnout o soudní příslušnosti.

96. Začtvrté, jakkoli lákavé může být hledat argumenty ve prospěch žalobkyně, která se soudí za podobných okolností, jako jsou okolnosti v projednávané věci, takový přístup by byl podle všeho zcela neodůvodněný v situacích, kdy se skutkové okolnosti týkají několika členských států. Co kdyby česká společnost měla zahájit developerský projekt s polským dodavatelem týkající se nemovitostí nacházejících se na Slovensku, přičemž polská společnost by naložila s nemovitostmi nacházejícími se v Rakousku tak, že by je převedla na německou společnost?

97. Jinými slovy, to, co je třeba hledat, je *principiální* odpověď, která se použije převážně nezávisle na skutkových okolnostech v konkrétním případě. I když plně uznávám a chválím atraktivní flexibilitu pravidel, jako je *forum (non) conveniens*, která počítají s odchylkou ve světle skutkových okolností konkrétního případu, skutečností zůstává, že struktura a logika Bruselské úmluvy a nařízení jsou ve

skutečnosti postaveny na odlišných předpokladech⁶³. Co je v rozmanitém právním prostoru složeném z 28 právních řádů pochopitelně zapotřebí, jsou *ex ante* rozumně předvídatelná, a možná občas i poněkud nepružná pravidla a méně *ex post facto* vysvětlení (většinou pokud jde o to, proč se někdo prohlásil za příslušného), silně závislých na řadě skutkových prvků.

98. Celkem vzato, *actio pauliana* je za současného stavu unijního práva patrně jedním ze vzácných příkladů, který umožňuje pouze uplatnění obecného pravidla, a stejně vzácným potvrzením skutečnosti, že „[...] neexistuje žádný zjevný základ pro myšlenku, že by měla existovat vždy, nebo alespoň často, alternativa k soudům bydliště žalovaného“⁶⁴.

V. Závěry

99. S ohledem na výše uvedené navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na otázky, které položil Sąd Okręgowy w Szczecinie (Krajský soud ve Štětíně, Polsko), takto:

„Článek 7 bod 1 písm. a) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech musí být vykládán v tom smyslu, že se pojem ‚[smluvní věci]‘ uvedený v tomto ustanovení nevztahuje na takovou žalobu, jako je žaloba, o kterou se jedná ve věci v původním řízení, která je podána proti kupujícímu usazenému v jednom členském státě a zní na určení, že smlouva o prodeji nemovitého majetku nacházejícího se na území jiného členského státu je neúčinná z důvodu zkrácení věřitele prodávajícího.

Soud, který je příslušný rozhodnout o takové žalobě, musí být určen podle 4 odst. 1 nařízení č. 1215/2012.“

63 – V tomto kontextu viz rozsudek ze dne 1. března 2005, Owusu (C-281/02, EU:C:2005:120, body 37 až 46). Pokud jde o širší diskusi, viz Briggs, A., ‘Some Points of Friction between English and Brussels Convention Jurisdiction’, Andenas, M. a Jacobs, F., (eds.), *European Community Law in the English Courts*, Clarendon Press, Oxford, 1998, s. 278 a 279; Briggs, A., *The Conflict of Laws*, 3. vydání, Oxford University Press, Oxford, 2013, s. 52 až 54; Dickinson, A., ‘Legal Certainty and the Brussels Convention – Too Much of a Good Thing?’, De Vareilles-Sommières, P. (ed.) *Forum Shopping in the European Judicial Area*, Hart Publishing, Oxford a Portland, 2007, s. 115 a násl.; Fentiman, R., ‘Foreign Law and the *Forum Conveniens*’, Nafziger, J. a Symeonides, S., (eds.), *Law and Justice in a Multistate World, Essays in Honor of Arthur T. von Mehren*, Transnational Publishers Inc, Ardsley, New York, 2002, s. 291.

64 – Göranson, U., ‘Actio pauliana outside bankruptcy and the Brussels Convention’, Sumampouw, M., a další (eds.), *Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Albert Voskuil*, T. M. C. Asser Instituut, Haag, 1992, s. 97.